

KİTLE PSİKOLOJİSİ BAĞLAMINDA ANNA SEGHERS ROMANLARINDA ANTİSEMİTİZM

Anti-Semitism in Anna Seghers Novels in Terms of Mass Psychology

Cihan TUNCER*

ÖZET

Alman edebiyatının “Antifaşist” yazarları arasında önde gelen isimlerinden olan Anna Seghers, eserlerinde ele aldığı konular ve muhalif tutumu ile tam bir entelektüel duruş sergiler. Yahudi kökenli olması ve Hitler iktidarı sonrası sürgün edilmesi onu pasif bir yazarlık sürecine değil, aksine “Nasyonal Sosyalizm” hakkında insanları bilinçlendirmeye ve karşı direnişi desteklemeye itmiştir. Eserlerinde her kesimden haksızlığa uğrayan, ezilen ve dışlanan kesimlere yer vermiştir. Bu çalışmada yazarın *Ödül* ve *Ölümler Genç Kalır* adlı romanlarında Yahudi Karşıtlığı ele alınacaktır. Kitle psikolojisi bağlamında Nasyonal Sosyalistlerin yapılan propaganda, söylem ve eylemleriyle insanların bilinçaltına “düşman Yahudi” imgesinin nasıl işlendiği ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anna Seghers, Nasyonal Sosyalizm, Kitle Psikolojisi, Yahudi Karşıtlığı

ABSTRACT

Anna Seghers, who is one of the leading names among the “anti-fascist” writers of German literature, has a completely intellectual posture due to the topics she handled in her works and her opposing attitude. The fact that she had Jewish roots and she was exiled after Hitler’s government did not put her into a passive writing process; on the contrary, these facts prompted her to raise awareness among the people about “National Socialism” and support the opposing resistance. In her works, she gave place to people who were exposed to injustice, and who suffered and excluded from the society. In this study, Anti-Semitism will be handled in her novels titled as *Ödül* (*The Reward*) and *Ölümler Genç Kalır* (*The Dead Stay Young*). Within the framework of mass psychology, it will be presented that how National Socialists are imaged as “enemy Jewish” in the sunconscious of the people through propagandas, discourses and actions.

Key words: Anna Seghers, National Socialism, Mass Psychology, Anti-Semitism

GİRİŞ

Bilinç ve bilinçaltı kavramları psikanalitik kuramın önemli iki unsurudur. Jung, bilinci; “yapısal açıdan okyanustakilere benzer bir derinliğe yayılmış bilinçaltında yüzen bir üst tabaka” olarak görür ve bir organ olarak çevreyi algılama ve yönelme işlevinin varlığına işaret eder. Bilinç kavramının tanımını yaparken doğrudan kavramı açıklamak yerine “bilinçli olmak” deyimini kullanır ve “Bilinçli olmak, içinde bulunduğu ilişkileri nedeniyle dış dünyayı algılamak ve onu tanımak demektir.” şeklinde formüle eder. Ona göre psikanalitik kuramda asıl önemli olan unsur “ben”dir ve bilincin merkezini oluşturur. Bu bakımdan ben, dış dünyanın nesnel verilerinin ve duyularının birikim alanıdır (Jung 2010: 76-78). Bergson ise, bilinç kavramının kolay olarak tanımlanamadığını ancak bilincin; insanın kendini bilmesi ve çevresinde olup bitenleri anlamlandırması olarak ifade edilebileceğinin altını çizer. Bergson’a göre; bilinç doğrudan beyne bağlıdır ve bu bağlılık bilincin işlerliği için gereklidir (Eroğlu 2012: 81). Bilinçaltı kavramı ise bilinç kavramının aksine, farkında olunmadan ancak davranışı etkileyen bilgi, dürtü ve güdüler olarak tanımlanır (Cüceloğlu 2009: 578). Freud, bilinçaltı kavramını; “*bireysel ve içgüdüsel olarak görülen bastırılmış olumsuz öğelerin dinamik bir oluşumu*” olarak değerlendirir (Bahadır 2010: 75). Bu görüş ve tanımlamalar paralelinde ele alındığında bilinç, farkındalık ve kontrol edilebilirlik-beyin ile ilişkisinden dolayı- ve bilinçaltı ise farkındalıktan, düşünce ve akıldan yoksunluk-içgüdüsel olması itibariyle- olma durumu olarak yorumlanabilir. Psikolojik kitlelerde

* Arş. Gör. , Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü
Mail: cihantuncer@ardahan.edu.tr

ise bilincin yerini bilinçaltı aldığı, dolayısıyla aklın yerini içgüdüllere veya dışarıdan gelen uyarılara bıraktığı gözlemlenebilir.

Sosyolojik anlamda insan kalabalığını ifade eden kitle kavramı, psikolojik bakış açısıyla değerlendirildiğinde farklı anlam dizgelerine sahiptir. Psikolojik bağlamda farklı bireylerin meydana getirdiği sosyal bir topluluk, -davranışları itibariyle- yeni bir biçim kazanabilir. Bilinçli kişiliklerin silinmesiyle, fikir ve his bakımından genellik arz eden/tek tipleşmiş kolektif bilinç meydana gelir. Farklı bireylerden, dolayısıyla farklı his ve düşüncelere sahip olan bireylerin tek bir varlık gibi davranmaya başlamasıyla ortaya zihniyet tekelleşmesi çıkar (Le Bon 2014: 24). Kitle dürtüsüne sahip olan insanlar, tahrik olma, mobilize ve öfke potansiyellerini bünyelerinde barındırdığından, dıştan gelen tahriklere açık bir karaktere sahiptirler. Kişisel çıkarları geride bırakan insanların davranışlarını önceden kestirmek mümkün değildir. Söz konusu kişilerin dış dünyadan gelen uyarıcı unsurları gerçekmiş gibi algılamaları ve eleştiri ve muhakeme kabiliyetindeki zayıflıklar, psikolojik kitleleri tanımlayan özelliklerdir. Bu bağlamda tamamen bilinçaltı tarafından yönetilen insanlar, beyin idaresi ve iradeden mahrum kalarak dış uyaranların emrine girerler (Le Bon: 35-37). Bilinç gibi kontrolü elinde bulundurulamayan bilinçaltı, belirli uyaranlar gönderilerek amaca uygun olarak kullanılmak üzere yönlendirilebilir. Söz konusu düşünceden hareketle insanları belirli bir doğrultuda yönlendirmek veya amaca uygun kullanmak için geliştirilen bilinçaltı, rastgele değil; aksine psikolojik ve sosyolojik bakımdan hedef kitlenin gereksinimlerine, beklentilerine göre şekillenir (Küçükbezirci 2013: 1884). Dolayısıyla bilinçaltı, dış etmenlere açık bir yapıya sahiptir.

Anna Seghers'in, *Ödül ve Ölüler Genç Kalır* adlı yapıtlarında bilinci geri plana itilen (bilinçaltı yönlendirilen) bireyler ön plandadır. Söz konusu yapıtlarda Naziler, finansal problemlerden sorumlu tutulan Yahudilere karşı tahrik, antipati vb. duyguları oluşturma çabasıdadır. Seghers Nasyonal Sosyalist rejimin faşist uygulamalarının bir parçası olan Antisemitizm sorununu ele alırken, rejimlerin kendi çıkarları uğruna insanlar arası ilişkileri ne kadar gerebileceklerini ve acımasız olabileceklerini anlatmaya çalışır.

1. Anna Seghers (1900-1983)

Ortodoks Yahudi cemaatine mensup bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Anna Seghers'in asıl adı Netty Reiling'dir. Tarih, sanat tarihi ve sinoloji alanlarında öğrenim gören Seghers, "Rembrandt'ın Eserlerinde Yahudi ve Yahudilik" adlı çalışmasıyla doktorasını tamamlamıştır. Öğrenimi sırasında tanıştığı Macar mülteci Laszlo Radvanyi ile evlenir. 1927 yılında Grubetsch adlı hikâyesini, 1928 yılında ise kaleme almış olduğu *Santa Barbaralı Balıkçıların Ayaklanması* eseriyle Kleist ödülüne layık görülmüştür. 1928 yılında Proleter-devrimci Yazarlar Birliğine üye olmuş, aynı zamanda KPD'ye (Almanya Komünist Partisi) girer. 1932 yılında Amsterdam'da Savaş Karşıtlığı Kongresine katılmış ve 1933 yılında Hitler'in iktidara gelmesi üzerine İsviçre'ye kaçmıştır. 2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden sonra, 1940 yılında eşi tutuklanmış ve Güney Fransa'da bulunan Le Vernet kampına gönderilmiştir. Almanya'nın Fransa işgali sonrası ilk kaçma girişimi başarısız olsa da sonraki girişiminde Marsilya'ya kaçmayı başarmış ve eşini kaptan kurtarma uğraşları sonrası aile Meksika'ya gitmiştir. Latin Amerika'daki sürgün yıllarında kapsamlı bir antifaşist külliyat çalışmasına girişen Seghers, burada *Yedinci Haç* ve *Transit* adlı yapıtlarını kaleme alır. 1947 yılında Doğu Almanya'ya geri döner. Hayatının geri kalan kısmını ülkesinde geçiren Seghers, 1975 yılında Dünya Barış Konseyi ödülüne layık görülmüştür. Antifaşist yazar 1983 yılında Berlin'de hayatını kaybetmiştir (http://anna-seghers.de/biographie_berlinlast.php: 02-11-2014). Yapıtlarında okuyucuya gerçekleri sunmayı kendine adeta amaç edinmiş sosyalist gerçekçi yazar, sahip olduğu başarısını da buna borçludur. Yaşam süresi itibariyle iki dünya savaşına tanık olan yazar, özellikle romanlarında savaşın insanların ruhsal ve fiziksel dünyalarında yarattığı tahribatları başarılı bir şekilde kurgulamıştır. Kendisinin de sürgün hayatı yaşamak zorunda kalmasından olsa gerek, özellikle Nasyonal Sosyalizm Dönemi olayları ve yaşananların insanlar üzerindeki etkileri romanlarında kendine geniş yer bulur.

Sürgün Edebiyatının (Exilliteratur) diğer yazarları gibi Seghers de, Adolf Hitler'in 1933 yılında siyasi iktidarı devralması ile "wider den undeutschen Geist" sloganıyla, yani tasavvur edilen Nasyonal Sosyalist Alman ruhuna aykırı oldukları gerekçesiyle eserleri yok edilmiştir. Faşist iktidar karşısında entelektüel duruşu sergilemek için Anna Seghers gibi bir grup antifaşist yazar 1933 yılında Prag'da *Neuen Deutschen Blätter* dergisini, diğer bir grup da Klaus Mann önderliğinde *Die Sammlung* dergilerini çıkarırlar. Antifaşist entelektüellerin amaçları halkı Nasyonal Sosyalizm hakkında aydınlatarak bilinçlendirmek ve karşı direnişi desteklemektir (http://www.literaturwelt.com/epochen /exil.html: 06-11-2014). Anna Seghers entelektüel sorumluluk bilinci ve yaşanmışlıkları neticesinde, insanları aydınlatıcı ve bilinçlendirici romanlar kaleme almıştır. Özellikle Nazi dönemini hikâyelediği eserlerinden *Transit* (1944) adlı yapıtında Nazilerden kaçan insanların sürgün hayatını, *Ölümler Genç Kalır* (1949) adlı yapıtında iki dünya savaşı arası dönemini, *Yedinci Şafak* (1941) eserinde bir toplama kampından yaşanan Nazi şiddetini başarılı bir şekilde okuyucuya sunar. *Ödül* (1932) adlı romanında ise ekonomik olumsuzlukların da tetiklediği ve yavaş yavaş gün yüzüne çıkan Nasyonal Sosyalizm felaketini gerçekçi bir üslupla sunmuştur.

2. Romanlarda Antisemitizm Bağlamında Kitle Psikolojisi Oluşturma

Yahudilerin vatandaşlık haklarının kısıtlanması-yaşam ve varlıklarının tehdit edilmesi- olarak tanımlanan Antisemitizm, etnik bakımdan ele alındığında; ırk-karakter bağlamında farklılık teşkil eden grubun, bu farklılıklarından ötürü egemen ve baskın olan diğer bir grup tarafından dışlanmasıdır (Sommerfeld 1920: 3). Tarihsel temeli ve gelişimi itibarıyla uzun süre dinsel kaynaklı bir sorun görüntüsü veren Antisemitizm, 19.yüzyıldan itibaren adeta kabuk değiştirir ve ırksal bir sorun olarak algılanmaya başlar. Fransız yazar Kont Arthur de Gobineau'nun *İnsan Irklarının eşitsizliği Üzerine İnceleme* (1986) eseri ile entelektüel kesim tarafından ırksal kaynaklı Antisemitizm fikri gelişir ve dalga dalga yayılır. Wilhelm Marr ve Theodor Fritsch gibi diğer Alman yazarlar da Yahudileri din değiştirse dahi tehdit ve tehlike unsuru olarak gördüklerini belirtirler (Caplan 2012: 30). Buna paralel düşünceler Nasyonal Sosyalist Lider Adolf Hitler tarafından, bir manifesto ve propaganda yazısı olan *Kavgam* (Mein Kampf) adlı yapıtında sıkça dile getirilmiştir.

Kavgam (Hitler: 2012) yapıtında Hitler, Yahudilerin yaşadığı ülkelerde bir asalak olduğunu ve kendilerine gösterilen konukseverliği kötüye kullandıkları ifade eder. "Yahudi daima başka milletlerin sırtında asalak olarak yaşamıştır. Bazı zaman o ana kadar yaşadıkları çevreyi terk etmişlerse de, bu kendi istekleriyle olmuştur. Yahudiler, kendilerine sunulan konukseverliği suiistimal etmelerinden bıkan milletler tarafından çeşitli olaylarla sıkıştırdıklarından dolayı bu göçü yapmışlardır." (s. 258) Hitler, Yahudilerin asalakça olarak nitelediği hayat tarzlarını devam ettirmeleri için, kendilerini bir "ırk" olarak değil "dini bir topluluk" olarak lanse etmeye çalıştıklarını ifade eder ve bunun aldatmaca olduğunu vurgular. "Yahudiler her zaman ırklarına ait bir özelliğe sahip bir millet olmuştur. Fakat bunlar hiçbir zaman özel bir dine inanan kimseler olmamıştır. Yahudiler gelişebilmek için, kendilerini rahatsız edici bir dikkati, kendi üzerlerinden baka bir yöne çevirmek için bir çare bulmak zorunda kalmışlardır." (s. 259) Yahudileri, bir tehdit ve tehlike olarak gören Hitler, onlar için "kan emici" sıfatını kullanır. Hitler'in Nasyonal Sosyalizminin bir manifestosu niteliğinde olan *Kavgam* eserindeki bu Yahudi düşüncesi, Seghers'in Nazi dönemini anlatan eserlerinde kendini hissettirecek ölçüde yer almaktadır.

Özellikle Nasyonal Sosyalizm döneminde Antisemitizm; toplumu meydana getiren bireyleri kendi gibi düşünmeye, yaşamaya zorlamak ya da pasifize etmeye çalışan faşist ideolojilerde kronikleşmiş bir sorun görüntüsü vermektedir. Faşist rejimlerin doğasında olan "kendi gibi olmayı" dışlama veya "hizaya getirme"; kitlelerin düşünce ve ideolojilerinin sistematik bir şekilde değiştirme çabasıdır. Bu yöndeki bir düşüncüyü hayata geçirmek için, yaratılan "düşman" imgesinin zihinlere ya da insanların bilinçaltlarına yerleştirilmesi faşist rejimlerde sıkça başvurulan bir yöntemdir. Bu açıdan ele alındığında *Ödül* adlı yapıtında Seghers, Nazi güdümlü propagandalarla, kışkırtmalarla Yahudi karşıtlığının nasıl yaratıldığını okuyucuya sunma

çabasıdır. Seghers diğer eserlerinde olduğu gibi bu yapıtında da Yahudi düşmanlığına temas eder ve Nasyonal Sosyalizm dönemi içerisinde yaşanan dramları yansıtmaya çalışır.

Propaganda süreci *Ödül* romanında, Nasyonal Sosyalizm rejiminin bir kanadı olan SA* birlikleri tarafından yürütülmektedir. Kırsalda Nazi propaganda sürecinin işlendiği romanda; SA birlikleri gamalı haçlı bayraklarla donatılmış kamyonlarla köylerde boy göstermekte ve dağıtılan bildirilerle halkı kendi saflarına katmaya çaba göstermektedirler. Propaganda faaliyetlerinin elebaşı romanda Kunkel Kardeşler olarak belirmektedir. Kunkel Kardeşlerden Christian, çalışkan ve becerikli bir çiftçidir. Ancak Christian daha iyi koşullarda bir hayat arzuladığından ve geleceğini garantiye almak istediğinden SA saflarına katılmayı tercih etmiş, faşist rejimin zihnine kazdığı “daha fazla refah” şeklindeki söylemine kapılmış ve bunu içselleştirmiştir.

Yahudilere yönelik olumsuz yargılar oluşturmak, Yahudileri insanların düşüncelerine “sömürücü” resmiyle yerleştirmek için *Ödül* romanında, insanların içinde bulunduğu ekonomik ve maddi imkânsızlıklar birer argüman olarak sunulur. Roman kişilerinden papaz Braumüller bir ayın sırasında anlattığı hikâyede Yahudilerin haksız kazanç elde ettiklerinden ve Tanrının bu sömürüye ceza ile karşılık verdiğini anlatır.

Braumüller sabahki ayın sırasında Yahudilerin kutsal sandıklarını taşıdıkları bir öküz arabasından söz etmişti. Hasat zamanı sandıkları yanlarında olmaksızın işleri yolunda gitmezdi. Kötü yolda sandık sarsılmaya başlanmış, diye sözlerini sürdürdü. (...) ve sandık kaymıştı. Bir adam gelip sandığı tutmak istemişti. Tanrı buna kızmış ve adamı olduğu yerde yıldırımla yakmıştı. Kutsal kitabımızda haksız yere mevki edinmek isteyenlere bu adam örnek verilmiştir. (s. 70)

Papazın bu hikâyeyi anlatmasındaki gaye Yahudilere karşı olan tutumu olumsuz bir mecraya taşıma ve onları hedefe koyma, hedef gösterme çabası olarak değerlendirilebilir. Çünkü yoksulluktan muzdarip halka, Yahudileri bir tür “Efendi” ve Alman halkını da bu efendinin emrindeki “Köle” şeklinde yansıtmaya çalışmak, adeta suçlu bir kişiyi onu linç etmek isteyen kalabalık bir grubun kucağına atmakla eşdeğerdedir.

Kitlelere bazı fikir ve inançları telkin etmenin en etkili yöntemi sade ve kolay ispatlanabilir nitelikte olmasıdır. Çünkü iddia ne kadar açık ve sade olursa kitle üzerindeki inandırıcılığı da o derece kuvvetli olacaktır (Le Bon: 30). Bu doğrultuda ele alındığında romanda diğer bir Nasyonal Sosyalizm taraftarı olarak yer alan Zillich karakteri, Antisemitizm propagandası yaparken inandırıcılığını artırmak için kendi hayatından söz eder ve herkesin muzdarip olduğu ve itiraz edilemeyecek maddi imkânsızlıkları anlatır. SA taraftarı Zillich köylüleri kendi saflarına çekmek için Yahudileri, yaşadıkları ekonomik sıkıntılar için sorumlu lanse etmekten uzak durmaz. Kendisinin SA birlikleri içerisinde yer almasının mantıklı gerekçelerinin olduğunu anlatır. Bu doğrultuda maddi durumunun kötü olduğunu, dört çocuğunun evde kendisini beklediğini ve tarlalarının talan ettiğini dillendirir. Düşmanlardan geri kalanları ise Yahudilerin ele geçirdiğini söylemek suretiyle hedef tahtasına Yahudileri koyar. Bu kötü gidişata son vermenin yolunun da, Yahudilerle mücadele ve kendileri ile işbirliği olduğunu dile getirerek zihinlere girme çabası sarf eder.

Kazancınızı Yahudilerin değil, torunlarınızın yemesini, borçlarınızın silinmesini, toprağa, mala, tarım aracına sahip olmak ve çocuklarınızın sizden iyi yaşamasını istiyorsanız, Zillich’in üstündeki giysiyi elde etmeye bakın! Evet, işte bu giysiyi! (s. 91)

1918-1945 dönemi Almanya panoramasını çizdiği *Ölümler Genç Kalır* romanında Seghers, yine Yahudilerin Naziler marifetiyle kitlelere nasıl “düşman, toplum zararlısı” olarak sunulduğundan

*Sturmabteilung (Fırtına Bölüğü): Nasyonal Sosyalizm dönemindeki yarı askeri örgüt.

bahseder. Kaybedilen savaşların sorumluları, varlıklı olmalarından dolayı “kan emici”, düşmanla “işbirlikçiliği” gibi isnat edilen suçlamaların odağında yer alan Yahudiler, romanda yaratılan düşmanlar arasında ilk sıralarda yer almaktadırlar.

Clark, Hitler’in 1933 yılında iktidara gelmesiyle Alman halkının muzdarip olduğu toplumsal parçalanma, yoğun bir şekilde hissedilen ekonomik kriz ve toplu işsizlikler gibi problemler için Yahudileri sorumlu olarak nitelediğine değinir. Bundan dolayı bu türden felaketlerin sorumlusu olan Yahudilerin karşı karşıya olduğu Antisemitizmi kendi amaçları için kullandığının altını çizer (Clark 2011: 125). Yahudilerin düşman olarak ilan edilmesindeki nedenlerden en önemlisi maddi açıdan varlıklı olmalarıdır. Çünkü bu varlık kazanılarak elde edilmiş değil aksine ülkeyi sömürerek edinilmiş bir zenginlik olarak algılanmaktadır. Romanda anlatı kişisi öğretmen Degreif’in öğrencisi Franz’a; “Çocuğum... Orada gerçekten çok Yahudi varsa, yardım kurumlarına gitmelerinin tek nedeni bankada ne kadar paraları olduklarını kimse anlamasın diyedir” (s. 233) şeklindeki ifadeler yardıma muhtaç Yahudileri dahi yalancı ve düzenbaz olarak algılatan önyargıların bir yansımasıdır. Ayrıca romanda SA birliklerinin bir Yahudi evini araması sırasında, Yahudilere ait olduklarını zannederek yanlışlıkla girdikleri bir evde SA askeri evin panjurunun fiyatını, evin içindeki bronz eşyaları ömrü boyunca çalışsa da alamayacağını düşünür ve bunlara el koyacakları için bir mutluluk kaplar. Ardından Langhorn adlı askerın arkadaşlarına yaptığı uyarı, askerlerin zihnine adeta kazınan Yahudi imajını gözler önüne serer.

Beni dinleyin. İçerideki sözüm ona sanat eserlerini parçalayıp bütün diğer hırdavatla bir araya toplamayın sakın. Onları ayrı bir yere koyacağız, rapor edilip müzeye konulacak, onların hepsi milli servet, ona göre. (s. 420)

Burada ”milli servet” vurgusuyla askerlere örtük bir mesaj iletilmektedir. Bir bakıma alt metin niteliğinde olan “milli servet” söylemi ile Yahudilerin “devlete ait varlıkları, serveti gasp ettikleri yalanına” dikkatler çekilmek istenmektedir.

Ölümler Genç Kalır romanında Yahudilere beslenen ve bilinçaltına yerleştirilmeye çalışılan düşmanlık, özellikle Yahudilerin ticarete olan başarılarından dolayıdır. Ancak bu ticari başarı normal görülmemekte, aksine haksızlık yapılarak ve Almanları köleleştirerek gerçekleşmiştir iddiasını beraberinde getirmiştir. Daha önce *Ödül* romanında yer verilen ve Yahudilere yönelik kışkırtmaları içeren bir hikâyeyi, Seghers *Ölümler Genç Kalır* adlı romanında tekrarlar.

Kutsal kitapta bir Yahudi’den söz edilir; bu adam tanrının mükâfatlandığı halkın sandığını bilindiği gibi, içinde kutsal kitabın yasaları yazılıdır-taşıyan kutsal eşlik edermiş. Kutsal arabayı öküzler çekermiş; çünkü mükâfatlandırılmış halk, çiftçilik yapar, öküzleri araba çekmeleri için; tıpkı sizin gibi oğullarım, kızlarım. Ama bir keresinde bu öküzler tökezlemiş ve bu adam da düşebileceği endişesiyle sandığı tutmaya çalışmış. Tam o anda yıldırım çarpmış, ölmüş. (...) Kutsal kitap, bize bu adamın ölümünü, bir görevi haksız yere geçirmek isteyen bir kişinin cezalandırılmasına örnek olarak gösterir. (s. 94)

Papaz bu vaazıyla onu dinleyenleri Yahudilere karşı provoke etmeyi, araba-öküz metaforu örneğinde ise Almanları hizmet eden, köle olarak lanse etmeyi, araba ile de Yahudileri efendi olarak göstermiştir. Bu efendi-köle diyalektiğinde papaz onu dinleyenlerin bilinçaltına “sizi bir hayvan gibi sömürüyorlar” alt metni ile Yahudi düşmanlığını empoze etmeye çalışır. Papaz bu şekilde bir provokasyonla yetinmez ve “yıldırım” metaforu ile Yahudilerin cezalandırılmasını ise kutsal kitabı referans göstererek dini bir emir gibi zihinlere kazımaya yeltenir. Dinleyiciler arasında bulunan çiftçi Wilhelm Nadler, papazın bu hikâyede kast ettiği Yahudi’nin iki genç tarafından öldürülen bakan Rathenau olduğunu anlar, çünkü yakın zamanda böyle bir haber okumuştur. Çiftçilikte başarısız ve beceriksiz biri olan Wilhelm için zaten var olan Yahudi düşmanlığı papazın

bu hikayesi ile daha da pekişir. Kendini tamamen savaşa adanmış ve bütün gelecek umutlarını yeni bir Almanya ülküsüne bağlamış olan Wilhelm Nadler Yahudilere karşı kini artarak devam eder. Papazın bu tutumu Le Bon'da "iman yaratmak" deyimine karşılık gelir. Le Bon; "*İman daima, insanın eli altında bulunan kuvvetlerin en büyüklerinden biri olmuştur. İncil haklı olarak, imanın, dağları yerlerinden oynatmak kuvvetinde olduğunu söyler. Bir insana iman aşılamağın onun kuvvetini on misline çıkarmak demektir*" der.

Ticaret müşaviri Castricius *Ölümler Geç Kalır* romanında, Yahudi karşıtlığı ile öne çıkan başka bir roman karakteridir. Onun Yahudilere duyduğu öfke kendini nefret söylemi şeklinde göstermektedir. Arkadaşı subay von Klemm ile geçen diyalogda, bir yandan Sonderheimer adlı Yahudi çalışanından memnuniyetini ifade ederken diğer taraftan içten içe beslenen nefreti dışa vuran söylemleri oldukça ilginçtir;

Demeyin öyle; bir şube müdürüm var, adı Sondheimer, pek çalışkandır; ama diğer işçilerimi atacağıma işten çıkarmayı tercih ederim. Ayrıca, makinelerim ya da Godesberg'deki evim yerine zavallı Sondheimer'in kemikleri kırılınsın, sonra da parasını benim vereceğim bir sanatoryuma gitsin, bunu tercih ederim. (s.199)

Ölümler Genç Kalır romanında Adolf Hitler'in adının sıkça zikredilmeye başlandığı dönemde, insanlar gelecekle ilgili kaygı duymaya ve meraklanmaya başlamışlardır. Hukuki işlemlerini yürütmesi için avukatla görüşen ve onunla fikir alışverişinde bulunan Christian Nadler, Hitlerin iktidarında hukukta herhangi bir değişiklik olup olmayacağını sorduğunda, avukat miras ve mülkiyet kanunlarında Yahudilerin ve vatan hainlerinin mallarına el koyulması haricinde herhangi bir şeyin değişeceğini tahmin etmediğini söyler;

Ama bence toplumumuzun temelleri olan mülkiyet kanunlarına hiç dokunulmaz. Olsa olsa birkaç Yahudi'nin servetine el konulur. Yahudi değilsiniz herhalde, Bay Nadler?—Christian, papaz evindeki gibi gözlerini açarak ve orada takındığı aynı ses tonuyla, "Tanrı korusun, Sayın Avukat," diye cevap verdi. —"Belki de birkaç devlet düşmanının servetini de. Ama herhalde onlardan da değilsiniz, değil mi Bay Nadler? — "Tanrı korusun, Sayın Avukat. (s. 281)

Bu şekilde gelişen bir diyalogla, insanların gelecekteki Hitler döneminde maddi kaygıları dile getirilmiş, yine olası bir olumsuz durumdan yara alacak olan öncelikli kesimin artık deyim yerindeyse şamar oğlanı haline getirilmiş Yahudiler olacağını altı çizilmiştir.

SONUÇ

Anna Seghers *Ödül ve Ölümler Genç Kalır* adlı yapıtlarının kurgusunu, faşist rejimin barbarca uygulamaları ve insanlar üzerindeki olumsuz davranışları üzerine yapılandırmıştır. Nazilerin, onların destekçilerinin veya sempatanlarının kendinden olmayan Yahudileri dışlayan, ötekileştiren eylemleri Seghers romanlarında başarılı bir şekilde kurgulanmıştır. Kolektif bilinç bağlamında ele alındığında Naziler ve taraftarları Yahudi karşıtlığını oluşturmak için genelde ekonomik sıkıntıları klişe bir argüman olarak öne sürmüşlerdir diyebiliriz. Seghers'in romanlarında Yahudilerden sıkça "sömürücü", "kan emici" olarak- aynı sıfatlar Hitler'in propaganda ve manifestosu olarak görülen Kavgam yapıtında da yine Yahudiler için kullanılmıştır-bahsedilmesi de insanların bilinçaltına Yahudileri bu şekilde yerleştirme yani bu doğrultuda bir kolektif bilinç oluşturma amaçlı olduğunu gösterip, dönemin daha doğrusu Hitler ideolojisinin yansıması niteliğindedir. Aynı zamanda romanlarda Efendi-Köle, sömürücü-sömürülen gibi diyalektik söylemlerle Yahudilere karşı öfke ve nefretin bilinçli olarak tırmandırılmaya çalışıldığı görülür.

KAYNAKLAR

- Bahadır, Abdulkerim , **Jung ve Din**, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul 2010
- Clark,Toby, **20. Yüzyılda Sanat ve Propaganda**, (Çev: Esin Hoşsucu), 2. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2011
- Cüceloğlu, Doğan. , **İnsan ve Davranışı**, Remzi Kitapevi, 18. Basım, İstanbul 2009
- Eroğlu, Ayşe, “Henri Bergson’da Bilinç-Sezgi İlişkisi”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 27 Aralık 2012, s. 81-102
- Hitler, Adolf, **Kavgam**, İnciraltı Yayınları, İzmir 2012
- http://anna-seghers.de/biographie_berlinlast.php (Erişim Tarihi: 02. 11. 2014)
- <http://www.literaturwelt.com/epochen/exil.html> (Erişim Tarihi: 06.11.2014)
- Jane Caplan, **Hitler Almanyası**, (Çev.: İdem Erman), İnkılâp Yayınevi, İstanbul 2012
- Jung, Carl Gustav., **İnsan Ruhuna Yöneliş**, (Çev. Engin Büyükinâl), Say Yayınları, 7. Baskı, İstanbul 2010
- Küçükbezirci, Yağmur, Bilinçaltı Mesaj Gönderme Teknikleri, **Turkish Studies**, Volume 8/9, 2013, s. 1879-1894
- Le Bon, Gustave, **Kitleler Psikolojisi**, (Çev: Hasan Can), Tutku Yayınevi, Ankara 2014
- Seghers, Anna, **Ödül**, (Çev: Ender Ateşman), Alan Yayıncılık, İstanbul 1985
- Seghers, Anna, **Ölümler Genç Kalır**, (Çev: Sevinç Altınçekiç), Yordam Kitap, İstanbul 2008
- Sommerfeld, Adolf, **Der Antisemitismus eine Rassenlüge**, Continent Verlag, Berlin 1920

